

O „Hoří cibulovém“ a osudu

Jede Dobryňa po polích, jede Dobryňa po lesích. A na zem jaro přišlo, lásku a radost přineslo: všemu živému — probuzení, všemu novému — narození!

Jarní potůčky zurčí: vítej, jaro krásné!

Ptáci stěhovaví domů přilétají: vítej, jaro krásné!

Květiny svoje kvítky rozvíjejí: vítej, jaro krásné!

Lesní zvířata se spolu v párech procházejí: vítej, jaro krásné!

Jaro krásné, ty jsi lásky probuzení, všeho živého — nové narození!

Lidé jaro jako svátek oslavují. Děvčata své vyvolené chlapce vyhledávají, mládenci si dívky vybírají. Svatby veselé všude vyhrávají.

I Dobryňu pozvali na svatbu: aby jako host vážený v domě pobyl, přání štěstí a zdaru mladým vyslovil.

Dobryňa přemýšlí: „Co bych na svatbách hledal, kdybych si sladkou medovinu nedal? Ale opojné nápoje jsem nikdy do úst nevzal, ani to není prospěšné: v tom síla Bohatýrská nežije, kdo se vína opojného rád napije.“

Chtěl pozvání odmítnout, ale Bůh mu říká:

— Jen jed: hoře potkáš-uvidíš — a napraviš!

Dobryňa tedy jel.

Jede dlouho, nedlouho, a vidí: říčka v příkrých březích teče. Vodička břeh podemlela, ohromný blok kamene se z břehu vyvalil, koryto napříč zavalil. Říčka začala vodu zvedat, všechno kolem zatápět, ale nedokáže skálu nadzvednout ani oběhnout. Brzy povodeň dorazí do nejbližší vesnice a zatopí domy...

Dobryňa se rozhodl říčce pomoci. Vešel do vody a začal kámen nadzvedávat ramenem: zapřel se poprvé, zabral podruhé, teprve na třetí pokus se kámen zvedl z místa. Odvalil skálu na protější břeh a propustil říčku. Odtekla svým korytem k moři sinému, jarní vody s sebou odnesla.

A Dobryňa si lehl pod stromem, aby si zdřímnul a odpočinul, a aby se kuň Bohatýrský napásl jarní zelené travičky.

Ale když se Dobryňa probudil, slyší: vedle něj vedou projíždějící lidé řeči nedobré, mají úmysly zákeřné. Až přijedou na svatbu, plánují, že vínem zámořským všechny napojí, a až hosté opilí usnou — chytí nevěstu a mladice-krasavice a unesou, do cizí země je odvezou, knížeti cizokrajnému prodají jako konkubíny.

Lidé nedobří projeli mimo, Dobryňu neviděli...

Dobryňa svého koně Bohatýrského osedlal, rozjel se a ty nedobré lidi dohnal.

Ptá se:

— Kam máte namířeno?

— Jsme pozvaní na svatbu, — odpovídají.

— I já jsem na svatbu pozván. A jaké dary vezete mladým?

— Vezeme víno drahé zámořské, — odpovídají lidé nedobří.

— A já, — říká Dobryňa, — vezu meč Bohatýrský. Víím o tom, že si lidé nedobří usmyslili, že všechny hosty vínem napojí, a po ránu, až všichni opilí usnou, chytí nevěstu a děvčata-krasavice a unesou, k cizokrajnému knížeti je odvezou a prodají jako konkubíny. Tenhle ten můj meč svoji službu vykoná! Jak začnou ti lidé nedobří mladice zajímat — tak začne můj meč zlodějům hlavy stínat!

Lidé nedobří se lekli, na kolena před Dobryňou klekli, až k zemi se Bohatýrovi uklánějí, milosti si od něj vyprošují...

A Dobryňa jim říká:

— Děkujte Bohu, že vaše zlodějství zůstalo nedokonáno! A radši dopředu přemýšlejte: jaké dary lidem přinášíte, a co za ně obdržíte a sklidíte? Co by se stalo, kdybych se nedozvěděl o vašich úmyslech — vždyť před Bohem nikdo neukryje ani slova, ani úmysly, ani činy! Bezpodmínečně přijde chvíle — kdy musíte přijmout oplátku, za spáchané dostanete odměnu: co si zasloužíte — to i obdržíte! Projíždějte teď světem, a to, co se vám přihodilo, vyprávějte lidem. Jestliže na zemi ubude nedobrych úmyslů — smyjete ze svých osudů vinu.

Odjeli a rozjeli se po zemi, o Bohu vševidoucím vyprávět začali. Lidé poslouchali, lepšími se stávali.

... A Dobryňa jede dál.

Přijíždí k tomu domu dobrému a krásnému, kam ho na svatbu pozvali.

Hostů je plný dům i dědina, začíná veselá hostina. Na stolech je sladká medovina, koláče zrovna upečené, právě z pece vytažené, houby a nakládaná zelenina, z jahod sladká zavařenina...

Dobryňa mladým popřál všeho dobrého, poklonil se hospodářům a hostům — a chtěl jet dále.

Ale Bůh mu říká:

— Počkej! Vždyť jsi nikomu nic nevysvětlil!

— Kdopak mě bude na svatbě poslouchat?

— Ale je tu jedna...

— Dobře, zůstanu, — odpovídá Dobryňa.

Vtom k Dobryňovi přichází dívka, žádná krasavice, — ale mladší sestra nevěsty. Nádobu s medovinou nese, po cestě škobrtla-klopýtla, upadla — medovinu rozlila, sama se polila, celá se umazala, bouli si udělala, hosty rozesmála.

Otec a matka jí říkají: sedni si za pec — a neostouzej nás před drahým hostem, „Hoře cibulové“!

Dívka si obličej otřela, na bouli si pětník měděný přiložila, za pec se posadila. Sedí tichounce: nešťastná — ale nezlobí se, neradostná — ale neuráží se.

Kolem — probíhá hostina, všichni se rádi veselí! Na Dobryňu v okamžiku zapomněli.

Sedl si na lavici u pece a ptá se dívky:

— Jakpak se jmenuješ?

— Aljona, — odpovídá dívka, — jenomže mě všichni „Hořem cibulovým“ nazývají, na pravé jméno už si nevzpomínají.

— Půjdeme ven z domu, Aljonuško, popovídáme si, tady je na to dusno.

Vyšli z domu. Aljona cestou zavadila o polici s hliněnými hrnkami, všechno nádobí shodila a rozbila...

Matka jí chtěla vynadat, ale neudělala to: co by si na takové nemotoře neohrabané vzala?!

Sedla si Aljona pod stromy, slzy utírá, prosí Dobryňu:

— Ty všem pomáháš, všechny zachraňuješ, zachraň i mě! Je vidět, že jsem se zrodila pro hoře a neštěstí! Nikdy se mi nic nezdařilo! Jak mám žít? — nevím... Kdybych se šla utopit do studně, ani to by se mi určitě nepodařilo: na ocet doma zůstanu, všemi posmívanou se stanu!

— Tvému hoři, Aljonuško, můžeš jenom ty sama odpomoci! Člověk si sám svůj osud, jako přadlena, přede, člověk sám z té niti tká plátno svého života. Každý čin lidský mezníky do jeho osudu staví, na mnoho let dopředu jeho budoucnost řídí. Osud je tak spleten z mnoha předchozích činů, že není jednoduché ho změnit. Nitka osudu se vine nejen jedním lidským životem, táhne se z minulosti do budoucnosti.

Chápeš teď, jak se neštěstí do lidského osudu vplétá? Bolest za hoře, které člověk druhému činí, — se k němu neštěstím a nedobrym osudem vracejí; vracejí se rychle nebo pomaleji — ale zlo už jednou spáchané je těžší napravit, nežli se snažit žádné nekonat. Jestliže se ti odteď přihodí jakákoli nepříjemnost, — neplač a nermuť se, řekni jenom laskavě „odpusť“ tomu, komu se předtím špatně vedlo kvůli tvým nespravedlivým činům. Tak se i rozváže temný uzlíček na osudu.

Jako když kovář železo a zlato kuje, v ohni ho ohřívá, vodou polívá — tak může i člověk měnit svůj osud. Chceš-li se od osudu hořkého osvobodit — sama sebe musíš změnit. Rozhodnost a pevnost jsou k tomu třeba, a vytrvalost — ne na jeden den!

Vtom se Aljona rozplakala ještě víc než předtím, celý šátek slzami promáčela:

— Odkud ses o kováři dozvěděl, o mém největším hoři? Já jsem o tom nikomu nevyprávěla, dokonce sama sobě jsem ty myšlenky z hlavy vyháněla... Líbí se mi kovář Vavila!... Má zlaté ruce: i koně podkovává, i zásrubní prstýnek ze zlaté niti vykovává. Ruce má silné a přitom něžné, jakoukoliv práci udělají — železo, stříbro, měď i zlato, jako když ho poslouchají... Jakpak by si mohl vůbec někdy zamilovat právě mě? K čemu by mu bylo „Hoře cibulové“, když je kolem tolik krasavic?

— Jaképak je to hoře, jestliže miluješ člověka dobrého. Jakpak může být hořem — láska, kterou daruješ? To je přece — ohromné štěstí: když se v srdci láska probudila!

Pročpak tedy pláčeš a trápíš se? Je vidět, že ne kováře Vavilu, ale sebe miluješ, a přitom takovou, jaká jsi: nešikovnou, neúspěšnou, nanicovatou... Vždyť ty lituješ a miluješ sebe!

Pokud chceš bez hoře žít, — musíš se přestat litovat-milovat, a také se změnit! Chceš-li se od hořkého osudu osvobodit — musíš sama sebe přeměnit!

Nu co, uděláš z „Hoře cibulového“ Aljonu dobrou a laskavou, šikovnou a přitažlivou, starostlivou a moudrou?

— Nemám co ztratit, kromě hořkého osudu! Huř, nežli je, nebude!...

— Nu, tedy začni: jdi k říčce, vyper svoje umazané šaty, smyj hořké slzy, celá se vykoupej — a začni nový život!

Aljona se vykoupala v říčce — ve vodě jarní, studené a svěží! Slzy hořké si smyla, šaty dočista vyprala, teplem sluníčka se osušila — jakoby se znovu narodila!

Dobryňa jí říká:

— Sluníčku, které tě osušilo a vyléčilo, poděkuj, Aljonuško, s láskou srdečnou!

Aljona zvedla s vděčností ruce ke sluníčku — a vylil se na ní proud Světla čistý-zlatistý! Postála pod ním — a jako by se naplnila živým světlem. Už tu nestojí ta nešikovná a nevzhledná Aljonuška, — ale jakoby najednou rozkvetla z poupěte dívčí krása! Aljonuška celá štěstím svítí a září a říká Dobryňovi slova děkovná:

— Nikdy předtím mi nebylo tak radostně a krásně! Díky tobě, Dobryňo!

A Dobryňa jí odpovídá:

— To světlo, které se rozhořelo v tobě uvnitř, — teď celému světu ze srdce daruj, každé bytosti pošli lásku: matičce, i tatíčkoví, i bratrům, i sestřičce, i chlapci, co se ti líbí, i sluníčku zářivému, i vodičce čisté, i rybkám, ve vodičce se prohánějícím, i ptákům, na nebi létajícím!... Všem-všem štěstí popřej: všem bytostem na Zemi — pak neuhasne světlo a radost v tobě!

Jako by se sluníčko Aljoně v hrudi rozsvítilo! Radostí se roztančila, ruce, jako křídla průzračná, vztahovala, všechno živé jimi laskala! O své štěstí a lásku srdečnou se Aljonuška — se všemi ráda podělila!

A v té době vyšel na břeh Vavila. Ještě sice Aljonušku nemiloval, ale znepokojil se: kampak se to „Hoře cibulové“ podělo, že by se jí znenadání zase nějaké neštěstí přihodilo?

Dobryňa se už nedíval na to, jak šťastné dívčí srdce zapálilo jiskřičkou lásky srdce mládence...

Dobryňa jel dál. Jede a přemýšlí: „Každý člověk je kovářem svého osudu. A člověk je korunou všeho v Božím Stvoření! Musí se jenom přičinit: aby úmysl Boží vyplnil!“

... Jede Dobryňa po polích, jede Dobryňa po lesích. A na zem jaro přišlo, lásku a radost přineslo: všemu živému — probuzení, všemu novému — narození!

Jarní potůčky zurčí: vítej, jaro krásné!

Ptáci stěhovaví domů přilétají: vítej, jaro krásné!

Květiny svoje kvítky rozvíjejí: vítej, jaro krásné!

Lesní zvířata se spolu v párech procházejí: vítej, jaro krásné!

Jaro krásné, ty jsi lásky probuzení, všeho živého — nové narození!